

Eigen Kracht-conferenties

Jaarcijfers 2019

Auteur: dr. Peter Gramberg

Louise Henriettestraat 55

2595 TN DEN HAAG

grambergp@gmail.com

april 2020

Inhoudsopgave

1 Inleiding en leeswijzer	2
2 Resultaten registratiebestand	4
2.1 Aantal registraties.....	4
2.2 Datum tussen aanmelding en conferentie	4
2.3 Verdeling over provincies	5
2.4 Aanmelders	5
2.5 Kenmerken aangemelde personen.....	7
2.6 Achtergrondproblematiek en onderwerpen voor de EK-c	8
2.7 Professionele hulpverlening	11
2.8 Redenen van het niet doorgaan van een EK-c	11
2.9 Kenmerken van de bijeenkomsten	12
2.10 Aanwezigen bij de bijeenkomst.....	14
2.11 Resultaat van de bijeenkomst	15
2.12 Tevredenheid samenwerking van coördinator met professionele aanmelders	16
2.13 Tevredenheid samenwerking van coördinator met Eigen Kracht-regiomanager	16
3 Tevredenheid minderjarigen	17
3.1 Respons en kenmerken minderjarigen.....	17
3.2 De Eigen Kracht-conferentie	18
3.3 De Eigen Kracht-coördinator	18
3.4 Het plan	18
4 Tevredenheid volwassen deelnemers	19
4.1 Respons en kenmerken volwassen deelnemers	19
4.2 De voorbereiding.....	19
4.3 De Eigen Kracht-conferentie	20
4.4 Enkele toelichtingen op de gegeven rapportcijfers	20
5 Tevredenheid beroepskrachten.....	22
5.1 Respons	22
5.2 Voorbereiding.....	22
5.3 De Eigen Kracht-conferentie	22
5.4 De EK-c coördinator	22
5.5 Het plan	23
5.6 Opmerkingen en suggesties	23
6 Samenvatting belangrijkste gegevens	24
Referenties	26

1 Inleiding en leeswijzer

Eigen Kracht bundelt de krachten van iemand met een hulpvraag. Alle relevante informatie en alle mensen die het belangrijk vinden dat het goed gaat met die persoon of dat gezin worden samengebracht. Het gaat hierbij voornamelijk om situaties waar ingrijpen door overheid of instanties dreigt. Door met behulp van een onafhankelijke organisator mensen en informatie bijeen te brengen, ontstaat een besluitvormingsproces waarbij betrokkenen zelf beslissen over wat zij nodig hebben aan hulp en steun die de situatie verbetert. Het resultaat van dit proces is een (familiegroeps)plan. Aanmeldingen komen meestal van zorg- hulpinstanties die zorg of steun verlenen, maar de regie over het plan en de uitvoering ligt bij degene om wie het gaat en de direct betrokkenen. Beroepskrachten werken mee door het geven van informatie en keuren plannen goed wanneer er voorwaarden aan het plan zijn gesteld om bijvoorbeeld de veiligheid van kinderen te waarborgen.

Vanaf de start van Eigen Kracht-conferenties in Nederland in 2001 is er onderzoek verricht naar de kenmerken, tevredenheid en follow-up van de conferenties. Follow-up wil zeggen dat er een aantal maanden later aan betrokkenen wordt gevraagd hoe het met de uitvoering van het plan staat en hoe men in een later stadium op de EK-c terugkijkt. De afgelopen jaren zijn er onderzoeken van achtereenvolgens Hogeschool Saxion en Hogeschool Windesheim verschenen, waarin op vele aspecten uitvoerig is ingegaan (zie referentielijst). Sinds 2018 wordt er met een beknopt jaarrapport gewerkt. Ook in dit jaarrapport 2019 komen de belangrijkste onderwerpen rondom de Eigen Kracht-conferenties aan bod. Het gaat daarbij ten eerste om de resultaten van het zogenaamde registratiebestand (hoofdstuk 2) en ten tweede om de tevredenheid van minderjarige hoofdpersonen, volwassen hoofdpersonen en beroepskrachten (hoofdstukken 3, 4 en 5). Het rapport sluit af met een samenvatting van de bevindingen. De registratie- en tevredenheidsgegevens hebben betrekking op de periode 1 januari – 31 december 2019.

2 Resultaten registratiebestand

Alle coördinatoren die met een conferentie gestart zijn, vullen na afronding hiervan een registratieformulier in op het besloten deel van de website van de Eigen Kracht Centrale. De resultaten van de registratieformulieren zijn gekoppeld aan een SPSS-bestand. De resultaten van de analyse van dit bestand worden in onderstaand hoofdstuk beschreven. Het gaat om de zaken die tussen 1 januari 2019 en 1 januari 2020 zijn afgerond en waarvan de gegevens binnen 4 weken na afloop van deze laatste datum zijn ingevoerd.

2.1 Aantal registraties

Volgens de administratie van de Eigen Kracht Centrale zijn in 2019 146 zaken afgerond. Van deze 146 zaken is in drie gevallen echter het registratieformulier niet ingevuld. Van vier andere zaken is de registratie onder een andere categorie dan 'Eigen Kracht voor families en individuen' gedaan. Er blijven 139 zaken over die volledig zijn geregistreerd en in deze rapportage worden behandeld.

Deze 139 registraties kunnen worden verdeeld in 38 aanmeldingen die in de activeringsfase zijn afgerond (dat wil zeggen dat er geen bijeenkomst heeft plaatsgevonden) en 101 aanmeldingen die wel met een bijeenkomst (de conferentiefase) zijn afgerond. Bijna driekwart (73%) van de aanmeldingen heeft dus tot een conferentie geleid. Dit percentage ligt wat lager dan in 2018 (80%), maar hoger dan de periode daarvoor (65%). De grens tussen activeringsfase en conferentiefase is overigens niet zo hard als wellicht lijkt. In 26 gevallen is door de activeringsfase namelijk een proces op gang gekomen, waardoor betrokkenen ook zonder conferentie een plan of in ieder geval een aantal afspraken hebben gemaakt. Dit aantal is hoger dan in 2018, toen er 16 plannen zonder conferentie zijn gemaakt. Het houden van een bijeenkomst lijkt daarom steeds minder noodzakelijk om toch tot een plan te komen. Hierop wordt in paragraaf 2.8 nader ingegaan.

<i>Heeft bijeenkomst plaatsgevonden</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Ja	101	72,7
Nee, maar wel plan en/of afspraken	26	18,7
Nee en geen plan en/of afspraken	12	8,6
Totaal	139	100

In 88% van de gevallen was het de eerste keer dat er een EK-c werd aangevraagd, bij 10% was er al een keer eerder een EK-c aangevraagd en bij 2% was het de derde keer of vaker. De reden(en) om opnieuw een EK-c aan te vragen hangen vooral samen met het feit dat de uitvoering van een plan stagneert of de omstandigheden dermate zijn gewijzigd dat een nieuwe aanvraag wenselijk wordt gevonden.

2.2 Datum tussen aanmelding en conferentie

In de meeste gevallen kon na de aanmelding direct met de voorbereiding van de bijeenkomst begonnen worden. In bijna 60% van de gevallen was de voorbereidingsduur minder dan twee maanden en in spoedgevallen soms zelfs slechts enkele dagen. In het kortste geval lagen er tussen de aanmelding en de bijeenkomst vier dagen. In een beperkt aantal gevallen (11%) duurde het langer dan drie maanden om de bijeenkomst te houden. Deze vraag is overigens door een aantal coördinatoren niet juist ingevuld. Het aantal coördinatoren dat aangeeft dat de vraag niet van toepassing is, ligt lager dan het feitelijk aantal niet gehouden bijeenkomsten.

<i>Tijdsduur</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
0-1 maand	40	28,8
1-2 maanden	41	29,5
2-3 maanden	19	13,7
meer dan 3 maanden	15	10,8
n.v.t. geen bijeenkomst	24	17,3
Totaal	139	100

2.3 Verdeling over provincies

In de provincie Noord-Holland is bijna de helft van de EK-c's aangevraagd, gevolgd door de provincies Gelderland en Zuid-Holland. Deze drie provincies nemen 80% van de aanvragen voor hun rekening. In Friesland, Drenthe, Noord-Brabant, Zeeland en Limburg waren er geen aanvragen. Met uitzondering van Noord-Brabant was dit in vorige jaren ook het geval.

<i>Provincie</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Noord-Holland	65	46,8
Gelderland	27	19,4
Zuid-Holland	19	13,7
Utrecht	13	9,4
Flevoland	9	6,5
Groningen	5	3,6
Overijssel	1	0,7
Totaal	139	100

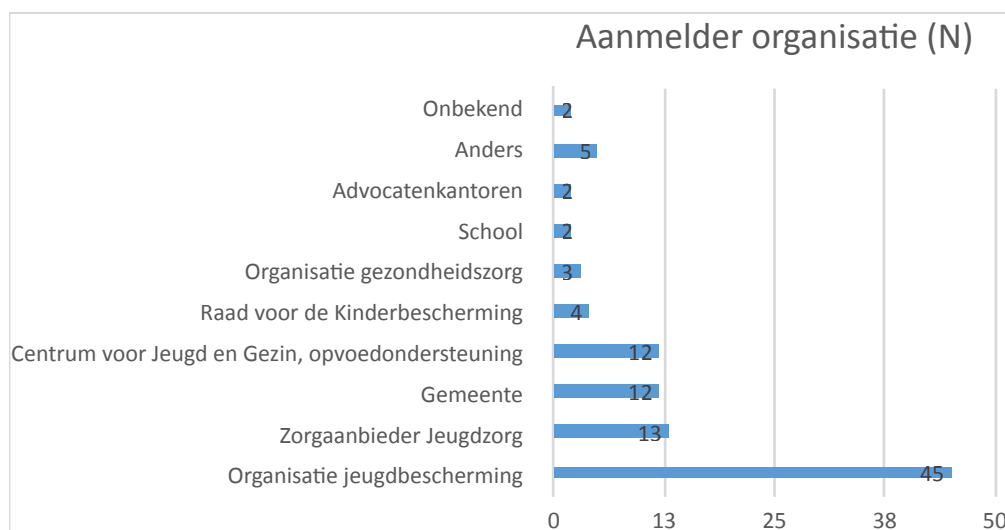
2.4 Aanmelders

De aanvragen zijn in 72% van de gevallen afkomstig van een professionele organisatie. In 17% van de gevallen deed de hoofdpersoon zelf (direct) de aanvraag en in 12% gebeurde dit door een familielid of iemand uit het sociale netwerk. De verhouding tussen type aanmelders is ongeveer hetzelfde gebleven in vergelijking met vorige jaarrapportages. De aanmeldingen via een familielid of sociaal netwerk hebben iets minder vaak tot een conferentie geleid dan aanmeldingen door de hoofdpersoon zelf of een organisatie.

<i>Type aanmelder</i>	<i>Activeringsfase</i>	<i>Conferentiefase</i>	<i>Totaal</i>
Familielid of sociaal netwerk	7	9	16 (11,5%)
Hoofdpersoon zelf	5	18	23 (16,5%)
Organisatie	26	74	100 (71,9%)
Totaal	38	101	139 (100%)

Binnen de categorie 'organisaties' zijn het in bijna de helft van de gevallen organisaties voor jeugdbescherming (inclusief Leger des Heils en William Schrikker Groep) die een EK-c hebben aangevraagd. Daarna volgen qua aantal aanmeldingen gemeenten, CJG's, zorgaanbieders jeugdzorg en gezondheidszorg en de Raad voor de Kinderbescherming.

Type organisatie	N	%
Organisatie jeugdbescherming	45	45,0
Zorgaanbieder Jeugdzorg	13	13,0
Gemeente	12	12,0
Centrum voor Jeugd en Gezin, opvoedondersteuning	12	12,0
Raad voor de Kinderbescherming	4	4,0
Organisatie gezondheidszorg	3	3,0
School	2	2,0
Advocatenkantoren	2	2,0
Anders	5	5,0
Onbekend	2	2,0
Totaal	100	100,0

69 van de 139 aanmeldingen (50%) zijn in een gedwongen kader aangevraagd. Van de 45 aanmeldingen bij een organisatie voor jeugdbescherming vallen er 37 binnen het gedwongen kader en 8 binnen het vrijwillige kader. De overige aanmeldingen binnen een gedwongen kader zijn afkomstig van een Zorgaanbieder Jeugdzorg (10 van de 13), Raad voor de Kinderbescherming (3 van de 4), Gemeente (1 van de 12), Opvoedondersteuning/Centrum voor Jeugd en Gezin (1 van de 12), andere organisatie (3 van de 5), organisatie onbekend (2 van de 2). Ook aanmeldingen via familie/ sociaal netwerk (6 van de 16) of via de hoofdpersoon zelf (6 van de 23) zijn regelmatig in een gedwongen kader.

2.5 Kenmerken aangemelde personen

In 80% van de gevallen (N=111) betreft de aanmelding een conferentie waarbij (ook) minderjarige hoofdpersonen betrokken zijn. De overige 28 aanmeldingen (20%) zijn voor een conferentie waar alleen meerderjarige hoofdpersonen bij betrokken zijn. Deze percentages zijn vergelijkbaar met 2018. In totaal gaat het om 175 minderjarige hoofdpersonen en 94 volwassen hoofdpersonen.

Er zijn iets meer jongens dan meisjes aangemeld. Qua leeftijd valt de bijna de helft in de categorie tussen 5-12 jaar, een kwart is jonger dan 5 jaar en bijna 30% is ouder dan 12 jaar. 70% woont bij de ouder(s), daarnaast woont 12% bij familie of bekenden. De overige kinderen wonen in een pleeggezin, leef-of crisisgroep of een tijdelijke opvangplek. Rond 45% heeft twee Nederlandse ouders. Van de overige kinderen is minstens één ouder niet in Nederland geboren, waarvan de grootste groep een Surinaamse achtergrond heeft. Een aantal landen die in de categorie 'overig' vallen zijn bijvoorbeeld Bulgaars, Dominicaans, Ghanees, Pools en Vietnamees. Indien wenselijk wordt er rekening gehouden met de culturele achtergrond van de deelnemers door het inzetten van een coördinator met dezelfde achtergrond.

<i>Kenmerken aangemelde minderjarigen</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Geslacht: jongen	90	51,4
Geslacht: meisje	84	48,0
Geslacht: onbekend	1	0,6
Leeftijd: ongeboren	3	1,7
Leeftijd: 0-4 jaar	44	25,1
Leeftijd: 5-12 jaar	78	44,6
Leeftijd: 13-18 jaar	50	28,6
Beide ouders: Nederlands	78	44,6
Eén of beide ouders: Surinaams	29	16,6
Eén of beide ouders: Marokkaans	22	12,6
Eén of beide ouders: Turks	9	5,1
Eén of beide ouders: Antilliaans	6	3,4
Eén of beide ouders: overig	31	17,7
Verblijfplaats: bij ouder(s)	122	69,7
Verblijfplaats: bij familie	21	12,0
Verblijfplaats: in pleeggezin	17	9,7
Verblijfplaats: in leef/crisisgroep	7	4,0
Verblijfplaats: anders	6	3,4
Verblijfplaats: onbekend	2	1,1

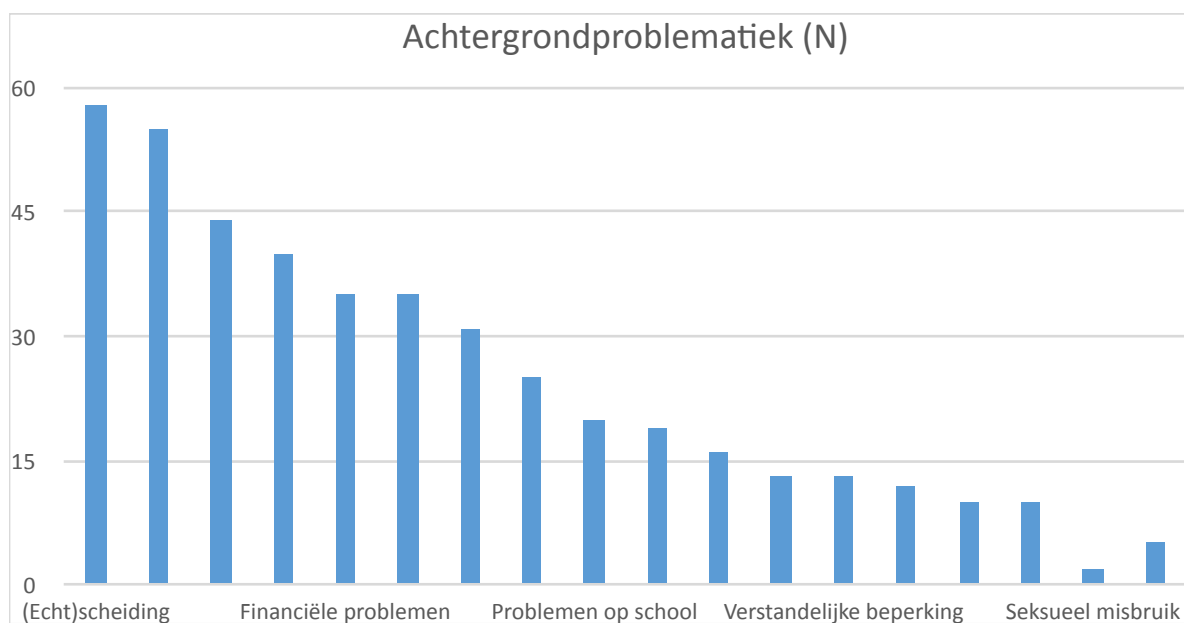
Bij de aanmeldingen waar (ook) volwassen hoofdpersonen betrokken zijn, betreft dit in meerderheid (60%) vrouwen. De leeftijdscategorie tussen 26 en 40 jaar is met 46% van de volwassen hoofdpersonen het grootst, direct gevolgd door de categorie tussen 41-60 jaar. Het aantal volwassenen jonger dan 26 en ouder dan 60 is relatief klein. Drie kwart woont zelfstandig en de overige volwassenen bij de ouders of familie. In de categorie verblijfplaats anders zijn o.a. genoemd: verzorgingshuis of psychiatrisch centrum. Van de volwassenen heeft bijna de helft een Nederlandse achtergrond.

<i>Kenmerken aangemelde volwassenen</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Geslacht: man	38	40,4
Geslacht: vrouw	56	59,6
Leeftijd: 18-25 jaar	10	10,6
Leeftijd: 26-40 jaar	39	41,4
Leeftijd: 41-60 jaar	43	45,7
Leeftijd: 61 jaar en ouder	2	2,1
Culturele achtergrond: Nederlands	45	47,8
Culturele achtergrond: Turks	15	16,0
Culturele achtergrond: Surinaams	8	8,5
Culturele achtergrond: Marokkaans	6	6,4
Culturele achtergrond: Antilliaans	4	4,2
Culturele achtergrond: overig	16	17,0
Verblijfplaats: zelfstandig	72	76,6
Verblijfplaats: bij ouders	10	10,6
Verblijfplaats: bij familie	5	8,5
Verblijfplaats: anders	7	7,4

2.6 Achtergrondproblematiek en onderwerpen voor de EK-c

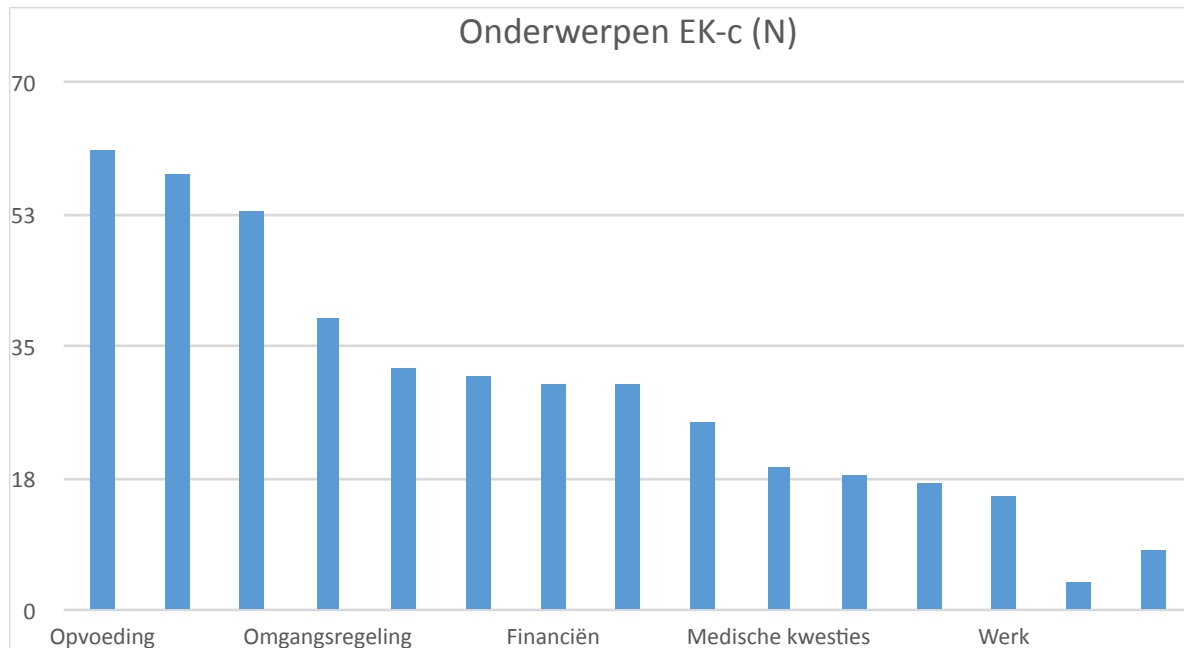
In het registratiebestand wordt aan de coördinatoren gevraagd welke achtergrondproblematiek er (vooral) speelt. Dit betreft meestal een combinatie van factoren, gemiddeld worden er 3,2 problemen genoemd. Veel genoemd zijn (echt)scheiding, overbelasting van de ouders, gedragsproblemen van het kind, financiële problemen of problemen met huisvesting. In de categorie 'anders' zijn problemen genoemd op het gebied van bijvoorbeeld sociaal isolement en problemen rondom een erfenis.

<i>Genoemde achtergrondproblemen</i>	<i>N</i>
(Echt)scheiding	58
Overbelasting ouders	55
Gedragsproblemen kind	44
Pedagogische onmacht ouders	40
Financiële problemen	35
Huisvestingsproblemen	35
Psychiatrische problemen	31
Huiselijk geweld	25
Problemen op school	20
Verslaving	19
Problemen met politie	16
Ziekte/overlijden	13
Verstandelijke beperking	13
Problemen met werk	12
Verwaarlozing kind	10
Lichamelijke beperking	10
Seksueel misbruik	2
Anders	5
Totaal	443

Deze problemen zijn t.b.v. de conferentie geformuleerd in een aantal onderwerpen waarover de deelnemers met elkaar gaan spreken. Dit betreft relatief vaak opvoeding, de vraag waar iemand kan gaan wonen en het verbeteren van de relatie tussen kind en ouders. Gemiddeld zijn er 3,2 onderwerpen voor de conferentie. In de categorie 'overige onderwerpen' zijn thema's als versterking netwerk, taalproblemen en algemene ondersteuning genoemd.

<i>Genoemde onderwerpen</i>	<i>N</i>
Opvoeding	61
Verbeteren relatie kind-ouders	58
Wonen (waar en bij wie)	53
Omgangsregeling	39
Vrijtijdsbesteding	32
Gedrag van het kind	31
Financiën	30
Verbeteren relatie met familieleden	30
Onderwijs	25
Medische kwesties	19
Huiselijk geweld	18
Zelfstandig wonen en leven	17
Werk	15
Voorziening gezag	4
Overige onderwerpen	8
Totaal	440

2.7 Professionele hulpverlening

Het aantal jaren dat een gezin al met professionele hulpverlening te maken heeft, is redelijk verspreid. Dit geldt zowel voor de aanmeldingen die in de activeringsfase zijn afgerond als die in de conferentiefase zijn afgerond. Bij 11% van de aanmeldingen is er tot nu toe geen professionele hulp, bij 13% daarentegen meer dan vijf jaar. Van 28% van de aanmeldingen is niet bekend of en hoe lang er al professionele hulp aanwezig is.

<i>Aanwezigheid professionele hulp in het gezin</i>	<i>Activeringsfase</i>	<i>Conferentiefase</i>	<i>Totaal</i>	<i>Percentage</i>
Geen	2	13	15	10,8
0-1 jaar	6	13	19	13,7
1-2 jaar	4	13	17	12,2
2-5 jaar	10	21	31	22,3
5-10 jaar	4	10	14	10,1
Langer dan 10 jaar	1	3	4	2,9
Onbekend	11	28	39	28,1
Totaal	38	101	139	100,0

2.8 Redenen van het niet doorgaan van een EK-c

Ruim een kwart (N=38) van de aanmeldingen heeft niet tot een bijeenkomst geleid, maar is in de activeringsfase afgerond. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn. Aan de coördinator is gevraagd wat daarvan de redenen waren. Hierbij zijn meerdere antwoorden mogelijk. Gemiddeld zijn er 1,5 redenen genoemd. In twaalf gevallen wordt als reden vermeld dat er zonder bijeenkomst ook een plan is gemaakt (of afspraken). In elf gevallen was er geen bijeenkomst (ook) doordat de vraag

niet meer aan de orde was door gewijzigde omstandigheden. In negen gevallen weigerde de hoofdpersoon of iemand anders zijn of haar medewerking en oordeelde de familiegroep dat de bijeenkomst in deze gevallen niet door kon gaan. Dit gebeurde tevens in vier gevallen doordat een organisatie niet wilde meewerken. In negen gevallen was er (ook) sprake van een te klein ingeschat netwerk en in acht gevallen worden te grote tegenstellingen of conflicten als reden genoemd.

<i>Redenen van niet doorgaan EK-c, meerdere antwoorden mogelijk</i>	<i>N</i>
Zonder bijeenkomst plan en/of afspraken gemaakt	12
Vraag niet meer aan de orde door gewijzigde omstandigheden	11
Weigeren medewerking van hoofdpersoon of andere deelnemers	9
Te klein of onevenwichtig netwerk	9
Te grote tegenstellingen/conflicten	8
Weigeren medewerking organisatie(s)	4
Andere reden	5
Totaal	58

Enkele toelichtingen van coördinatoren maken duidelijk hoe gevarieerd de redenen voor het niet doorgaan van de conferentie kunnen zijn en ook dat er sprake kan zijn van een combinatie van factoren.

“Het was voor vader niet mogelijk voldoende netwerk over te laten komen uit Frankrijk, terwijl er van moeders kant juist veel netwerk is, waardoor de kring te onevenwichtig zou worden. En de belangen van het kind mogelijk geschaad zouden kunnen worden.”

“De ouders waren bij aanvang EK-c bezig met verhuizen en hebben via de rechter financiën en verblijf kinderen geregeld. Plan via EK-c vonden ze niet meer nodig (vader) en moeder wilde vanaf het begin haar netwerk er niet in betrekken.”

“Professionals namen het over en maakten zelf een plan met een beperkt aantal netwerkleden.”

“De hoofdpersoon is komen te overlijden. Zijn kinderen en ex-vrouw wilden zelf een plan maken, zonder de vrouw en het 9-jarige kind van meneer erbij te betrekken.”

2.9 Kenmerken van de bijeenkomsten

Ruim de helft van de bijeenkomsten is in een buurthuis of wijkcentrum gehouden. Ook zijn er bijeenkomsten georganiseerd in kerkgebouwen, op het kantoor van de hulpverlenende instantie of bij deelnemers thuis. In de categorie ‘overig’ zijn o.a. een kanovereeniging, verzorgingshuis en stadsboerderij genoemd.

<i>Locatie van de bijeenkomsten</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Buurthuis of wijkcentrum	54	53,5
Kerk of kerkelijk gebouw	12	11,9

Bij deelnemers thuis	11	10,9
Kantoor hulpverlenende instantie	9	8,9
Horecagelegenheid	5	4,9
Schoolgebouw	1	1,0
Overig	9	8,9
Totaal	101	100,0

De meeste bijeenkomsten (79%) zijn op een doordeweekse dag gehouden. Tevens vinden de bijeenkomsten vaak overdag plaats, soms in combinatie met de avond. Bijeenkomsten alleen 's avonds komen minder vaak voor.

<i>Dag van de bijeenkomsten</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Op een doordeweekse dag	80	79,2
In het weekend	21	19,8
Totaal	101	100,0

<i>Tijdstip van de bijeenkomsten</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Overdag	58	57,4
's Avonds	18	17,8
Overdag en 's avonds	25	24,7
Totaal	101	100,0

De bijeenkomst duurde in ruim de helft van de gevallen tussen de drie en vijf uur, soms was er minder of juist meer tijd nodig, maar slechts in één geval meer dan acht uur. Het besloten deel duurde in 86% van de gevallen minder dan drie uur.

<i>Duur van de bijeenkomsten – totaal</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
1 tot 3 uur	31	30,7
3 tot 5 uur	59	58,4
5 tot 8 uur	10	9,9
8 tot 10 uur	1	1,0
Totaal	101	100,0

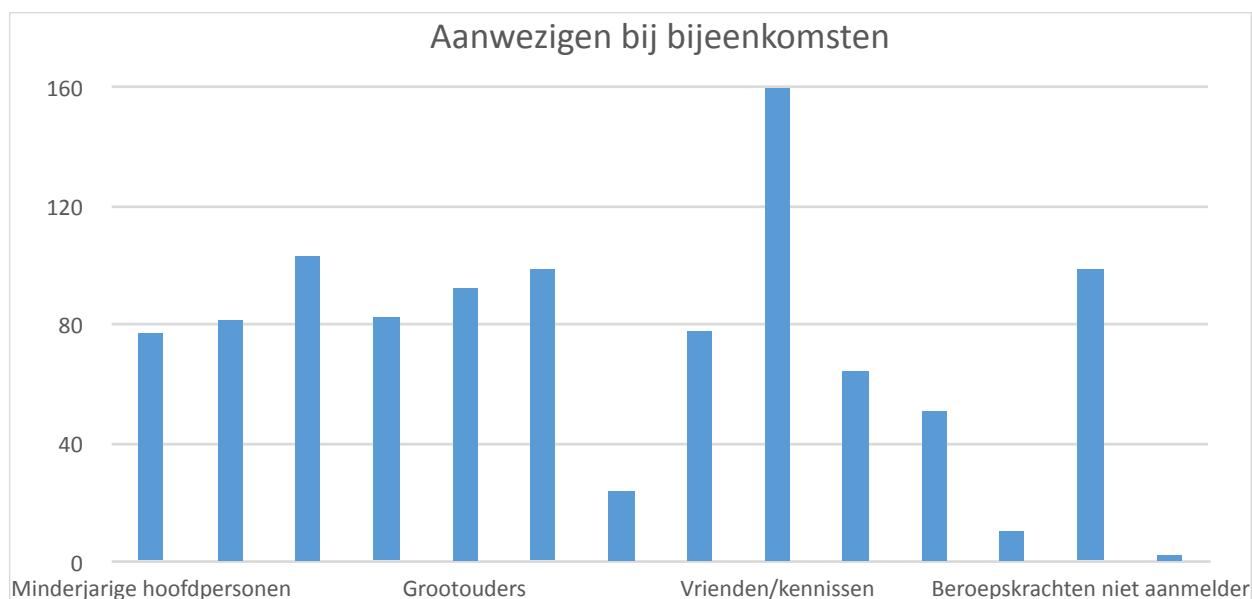
<i>Duur van de bijeenkomsten – besloten deel</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
--	----------	----------

0 tot 1 uur	22	21,7
1 tot 3 uur	65	64,4
3 tot 5 uur	13	12,9
5 tot 8 uur	1	1,0
Totaal	101	100,0

2.10 Aanwezig bij de bijeenkomst

Aan de 101 bijeenkomsten hebben in totaal 1.027 personen deelgenomen, gemiddeld 10,2 personen per keer (zonder de EK-coördinator en eventuele tolk). Het aantal aanwezigen varieert van 3 tot 26. De aanwezigen kunnen worden verdeeld in minderjarige hoofdpersonen (afgerond 8%), meerderjarige hoofdpersonen (8%), familieleden (46%), sociaal netwerk (21%) en beroepskrachten (16%). In twee gevallen was een familielid niet bij de EK-c aanwezig, maar heeft schriftelijk vooraf informatie ingebracht.

<i>Aanwezigen bij de bijeenkomsten</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Minderjarige hoofdpersonen	77	7,5
Meerderjarige hoofdpersonen	82	7,9
Ouders	103	10,0
Broers/zussen	83	8,1
Grootouders	92	8,9
Ooms/tantes	99	9,6
Neven/nichten	24	2,3
Overige familieleden	78	7,5
Vrienden/kennissen	160	15,6
Overig sociaal netwerk	65	6,3
Aanmelders-beroepskrachten	51	5,0
Mensen van school	11	1,1
Beroepskrachten niet aanmelder	99	9,6
Overige aanwezigen	3	0,3
Totaal	1027	100,0

2.11 Resultaat van de bijeenkomst

In vrijwel alle gevallen (89%) zijn de betrokkenen het eens geworden over een plan. In een beperkt aantal gevallen is een vervolg afgesproken en eveneens in een beperkt aantal gevallen is men het niet eens geworden en is de zaak aan de aanmelder of professional teruggegeven. In het geval dat er een professional aanwezig was om het plan te accepteren (49% van alle bijeenkomsten), heeft deze het plan vrijwel altijd in zijn geheel goedgekeurd, in twee gevallen onder voorbehoud.

<i>Resultaat van de bijeenkomst</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Betrokkenen zijn het eens geworden over plan	90	89,1
De EK-c is in meerdere delen verdeeld, vervolg afgesproken	6	5,9
Betrokkenen zijn het niet eens geworden over plan, zaak terug naar aanmelder of professional	3	3,0
Deelnemers kwamen niet opdagen	2	2,0
Totaal	101	100

In 95% van de plannen zijn afspraken opgenomen om het plan en de afspraken na enige tijd te evalueren. In 92% van de plannen is ook opgenomen wat te doen als er zaken anders lopen dan voorheen. In 85% van de plannen wordt er in het plan in de een of andere vorm om professionele hulp gevraagd.

Specifieke aandacht is er voor afspraken die een wijziging van de verblijfplaats van kinderen of volwassen hoofdpersonen betreffen. Dit is bij 22 oftewel 24% van de plannen het geval. Het gaat daarbij om 38 personen. Van 34 personen is bekend welk type verblijfplaats er is veranderd. Bij 13 personen is er sprake van een wijziging op hetzelfde niveau, bijvoorbeeld van oma naar tante. Bij 14 personen gaat het om een minder intensieve verblijfplaats, bijvoorbeeld van een leefgroep naar een

oom en tante. En zeven personen krijgen een meer intensieve verblijfplaats, bijvoorbeeld van ouders naar een pleeggezin. In vier gevallen (overigens van hetzelfde plan) is alleen de wijziging van woonplaats ingevuld, waardoor niet kan worden gezegd of er een wijziging in het type verblijfplaats heeft plaatsgevonden.

2.12 Tevredenheid samenwerking van coördinator met professionele aanmelders

De coördinator geeft een 7,1 als gemiddeld rapportcijfer voor wat betreft de samenwerking met de professional indien deze de aanmelder was. Er zijn drie onvoldoendes. Het gaat daarbij onder andere om de mate waarin men tevreden is over de bereikbaarheid van de aanmelder, de informatie die men gekregen heeft en het algehele onderlinge contact. Enkele citaten die het gegeven cijfer illustreren:

“Een 6. Er kwam weinig uit, geen initiatief, slecht bereikbaar.”

“Een 7. Hij werkte wel mee, maar hij had moeite om zich aan de regels voor een EK-conferentie te houden. Het kostte mij veel energie om hem van de EK-aanpak te overtuigen.”

“Een 8. We hebben een aantal keren telefonisch contact gehad en van gedachten gewisseld. Samenwerking en voorbereiding was goed.”

“Een 8. Was constructief meewerkend, wilde wel te veel hulpverleners van eigen organisatie aanwezig hebben.”

“Een 8. Professional begreep de manier waarop Eigen Kracht werkt waardoor het netwerk de kans heeft kunnen nemen om te laten zien wat het kan.

“Een 10. Wat een topwijf!”

2.13 Tevredenheid samenwerking van coördinator met Eigen Kracht-regiomanager

De samenwerking met de Eigen Kracht-regiomanager wordt door de meeste coördinatoren als zeer positief gewaardeerd en krijgt gemiddeld het rapportcijfer 8,7. Uit de toelichtingen blijkt dat veel coördinatoren al geruime tijd met dezelfde regiomanager samen werken en de samenwerking daarom soepel verloopt. De regiomanager is echter ook een grote steun voor nieuwe coördinatoren.

Enkele toelichtingen van coördinatoren op het gegeven cijfer:

“Een 7. Nog altijd goede verstandhouding en goede samenwerking. Ze had het soms te druk, maar dat heeft mijn werk niet belemmerd.”

“Een 8. Er was veel steun en begeleiding. Ik kon met alle vragen bij haar terecht. Ze heeft me goed begeleid omdat het voor mij de eerste opdracht was.

“Een 9. Goede informatie en goed bereikbaar wanneer nodig, ook omdat het lang geleden is dat ik een EKC heb georganiseerd.”

“Een 9. Altijd goed om mee te sparren en je te behoeden voor valkuilen.”

3 Tevredenheid minderjarigen

In de volgende hoofdstukken wordt de tevredenheid beschreven, zoals die direct na afloop van de EK-c door het invullen van tevredenheidsformulieren aan de aanwezigen gemeten is. Daarbij zijn er formulieren voor minderjarigen, volwassen deelnemers (hoofdpersonen, familieleden en sociaal netwerk) en beroepskrachten.

3.1 Respons en kenmerken minderjarigen

Er zijn aan 49 minderjarige deelnemers na afloop van de EK-c vragenlijsten uitgedeeld. Hiervan zijn er 17 geretourneerd en verwerkt, afkomstig van 12 conferenties. Dit betekent een respons van 35%. Slechts twee respondenten zijn jonger dan 12 jaar, de rest is ouder dan 13 jaar en gemiddeld bijna 15 jaar.

Leeftijd	N	%
7-12	2	11,8
13-17	15	88,2
Totaal	17	100,0

De vragenlijst is door 8 jongens en 9 meisjes ingevuld.

<i>Geslacht</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Jongen	8	47,1
Meisje	9	52,9
Totaal	17	100,0

Twee respondenten zitten op de basisschool, vijf respondenten op het vmbo, vier respondenten op het mbo en eveneens vier volgen een opleiding op havo/vwo. De twee overigen zitten in een internationale schakelklas en op dagbesteding.

<i>School</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Basisschool	2	11,8
Vmbo	5	29,4
Mbo	4	23,5
Havo/vwo	4	23,5
Overig	2	11,8
Totaal	17	100

3.2 De Eigen Kracht-conferentie

Van de 17 minderjarigen waren acht (47%) als hoofdpersoon bij de EK-c aanwezig. Vijf minderjarigen (29%) waren bij de Ek-c omdat een familielid hoofdpersoon was. Vier minderjarigen (24%) waren aanwezig vanwege een vriend of vriendin.

Iets meer dan de helft (N=9, 53%) voelde zich op zijn of haar gemak tijdens de EK-c. De overige acht respondenten voelden zich 'soms' op hun gemak. Men heeft echter wel het gevoel dat men alles heeft kunnen zeggen: 16 van de 17 (94%) hebben alles kunnen zeggen en één respondent vindt dat dit soms het geval geweest is. Dezelfde scores zien we bij de vraag of er goed naar hen geluisterd is tijdens de EK-c.

De minderjarigen geven gemiddeld het rapportcijfer 8,2 aan de EK-c. Er zijn geen onvoldoendes. Er is daarbij geen verschil wat betreft de positie van de minderjarige tijdens de EK-c. Er is vooral gelet op de sfeer, of de uitleg duidelijk was en of er goed geluisterd is. Het gegeven cijfer wordt bijvoorbeeld als volgt toegelicht:

“Een 7. Het ging niet perfect maar het ging beter dan mijn verwachtingen.”

“Een 8. Iedereen luisterde goed naar elkaar.”

“Een 8. Het ging goed maar kan altijd beter. Ik vond het goed gaan, maar soms was ik te bang om iets te zeggen.”

3.3 De Eigen Kracht-coördinator

Ook het rapportcijfer 8,4 voor de rol van de EK-coördinator laat zien dat de kinderen en jongeren tevreden zijn. Er zijn geen onvoldoendes.

“Een 9. Helemaal top, het eerste deel mocht ze wel ietsie meer de leiding nemen, gespreksleider.”

“Een 9. Leidt duidelijk het gesprek, zonder kanten te kiezen.”

“Een 10. Ze heeft heel professioneel en correct gewerkt. Ze heeft het goed gedaan maar praat soms wat zacht.”

3.4 Het plan

Vervolgens is gevraagd naar de waardering voor het plan. Gemiddeld scoort het plan een 7,7. Er zijn geen onvoldoendes. Voorbeelden van toelichtingen op het cijfer zijn:

“Een 7. Ik moet eerst nog zien of het werkt.”

“Een 9. Hierdoor is er meer rust.”

“Een 9. Kan wel beter maar is een goed plan. Het is een prima plan.”

Veertien respondenten hebben er vertrouwen in dat het plan ook in zijn geheel zal worden uitgevoerd, twee respondenten hebben er een beetje vertrouwen in en één respondent heeft er geen vertrouwen in.

4 Tevredenheid volwassen deelnemers

4.1 Respons en kenmerken volwassen deelnemers

Aan de volwassen deelnemers zijn na afloop van de EK-c in totaal 421 tevredenheidsformulieren uitgereikt. Hiervan zijn 168 geretourneerd, dit is een respons van bijna 40%. Deze formulieren zijn afkomstig van 41 conferenties. Het maximum aantal tevredenheidsformulieren van één conferentie is 11. Gemiddeld hebben van deze 41 conferenties 4,1 volwassen deelnemers het formulier ingevuld.

De volwassen deelnemers zijn in meerderheid vrouwen (N=94, 60%). Door tien personen is het geslacht niet ingevuld. De leeftijdscategorie tussen 41 en 60 jaar is het grootst (N=80, 48%), gevolgd door de leeftijdscategorie 61 jaar en ouder (N=38, 23%). Door negen personen is de leeftijd niet ingevuld.

De grootste groep wordt gevormd door personen met een opleiding op mbo (32%) of hbo (21%) niveau. Bijna 10% heeft maximaal de basisschool afgerond.

Opleidingsniveau	N	%
Geen of max basisschool	16	9,5
Vmbo/mavo	21	12,5
Havo/vwo	10	5,8
Mbo	53	31,5
Hbo	36	21,4
Wo	21	12,5
Onbekend	11	6,5
Totaal	168	100

37 respondenten (22%) waren als hoofdpersoon aanwezig, 82 respondenten (49%) als familielid en 49 respondenten (29%) als vriend, vriendin, kennis of anderszins afkomstig uit het sociaal netwerk. 27 mensen (16%) geven aan dat mensen niet aanwezig waren die wel waren uitgenodigd. Daarbij gaat het om een grote variëteit aan familieleden, vrienden en beroepskrachten.

4.2 De voorbereiding

Aan de volwassen deelnemers is gevraagd of het doel van de conferentie vooraf duidelijk is toegelicht. 98% van degenen die deze vraag hebben beantwoord (N=164) zeggen van wel. Hetzelfde percentage geeft aan dat het verloop van de EK-c van tevoren goed is geschetst. Er zijn daarbij geen verschillen tussen de groepen (hoofdpersonen, familieleden of vrienden/kennissen). Dit geldt wel voor de mate waarin men zelf informatie heeft gegeven. Gemiddeld heeft 43% informatie gegeven. Bij de volwassen hoofdpersonen ligt dit percentage hoger (53%) dan bij familie of sociaal netwerk (resp. 42% en 37%).

Als voorbeelden worden genoemd:

“Wat ik voor vriend kan betekenen en wat ik denk van zijn doen” (sociaal netwerk).

“De situatie van het kind” (volwassen hoofdpersoon).

“Dat ik vind dat de ouders op de eerste plaats de taak hebben om samen het probleem op te lossen en dat wij als familie daar graag bij willen helpen” (familielid).

“Wat ik nu op dit moment als hulp bied” (familielid).

4.3 De Eigen Kracht-conferentie

89% van de volwassen deelnemers vindt dat men tijdens de EK-c heeft kunnen vragen wat men wilde, 11% vindt dit gedeeltelijk het geval. Vergelijkbare percentages zijn er voor de mate waarin men heeft kunnen zeggen wat men wilde. 76% heeft het gevoel meegewerkt te hebben aan een oplossing. Voor 21% geldt dit gedeeltelijk en voor 3% niet. De meeste mensen voelden zich bij de EK-c op het gemak (87%), 10% gedeeltelijk en 3% niet. De scores bij het besloten deel liggen op een vergelijkbaar niveau.

De rapportcijfers voor de EK-c als geheel, het besloten deel, de coördinator, de professionele aanmelder (indien aanwezig) en het plan schommelen allemaal rond de 8. De volwassen hoofdpersonen zijn gemiddeld genomen het meest positief, met name over de EK-c als geheel en de aanmelder/professional.

<i>Rapportcijfer</i>	<i>Hoofdpersonen</i>	<i>Familieleden</i>	<i>Sociaal netwerk</i>	<i>Totaal</i>
EKC geheel	8,5	7,9	7,8	8,0
Besloten deel	8,2	7,8	8,0	8,0
Coördinator	8,5	8,3	8,1	8,3
A a n m e l d e r / p r o f e s s i o n a l (indien aanwezig)	8,6	8,0	7,4	8,0
Plan	8,3	8,0	7,9	8,0

4.4 Enkele toelichtingen op de gegeven rapportcijfers

“Een 6. Het wordt goed uitgelegd. Het is een eerste maar nog kleine stap naar verdere afspraken. Ik kan niet m'n eigen punten bespreken” (volwassen hoofdpersoon).

“Een 7. Ik heb twijfels over de gekozen oplossing qua uitvoerbaarheid” (familielid).

“Een 8. De naam zegt het al. Het is goed en leerzaam om samen met elkaar tot een goede oplossing te komen” (sociaal netwerk).

“Een 8. Helder gestructureerd ; ruim voldoende ruimte voor inbreng/verheldering partijen ; minder relevante uitbreidingen/ uitweidingen hadden eerder omgebogen kunnen worden of geparkeerd” (familielid).

“Een 8. Het ging redelijk vlot. Ieder kwam met ideeën en oplossingen aan en dat werd gelijk besproken. De uitkomst werd genoteerd. Het plan gemaakt. Een groepsapp ingesteld” (familielid).

“Een 9. De coördinator gaf een zeer duidelijke omschrijving van het doel van de bijeenkomst, zonder bepalend te zijn” (sociaal netwerk).

“Een 9. De coördinator heeft de bijeenkomst goed ingeleid en tevens begeleid” (volwassen hoofdpersoon).

“Een 10. Ik heb veel te doen!” (volwassen hoofdpersoon).

5 Tevredenheid beroepskrachten

5.1 Respons

Aan beroepskrachten zijn na afloop van de EK-c 75 formulieren uitgereikt. Hiervan zijn er 35 geretourneerd, ingevoerd en geanalyseerd. Dit betekent een respons van 47%. De gegevens zijn afkomstig van 26 conferenties, gemiddeld zijn er 1,3 formulieren per conferentie door beroepskrachten ingevuld.

5.2 Voorbereiding

Tijdens de voorbereiding wordt door de coördinator met de beroepskrachten overlegd en informatie gegeven over de eigen rol, over het verloop van de EK-c en over de inhoud van de EK-c. Op één respondent na is iedereen tevreden over de informatie die men over de eigen rol, het verloop en de inhoud heeft gekregen. De respondent die hierover niet tevreden is, merkt op dat er door omstandigheden geen contact vooraf heeft plaatsgevonden. De overige respondenten geven als toelichting dat het prettig is om vooraf contact (persoonlijk, telefonisch, e-mail) te hebben.

5.3 De Eigen Kracht-conferentie

De beroepskrachten geven gemiddeld een 8,1 aan de EK-c. Er zijn geen onvoldoendes. 93% vindt dat men alles heeft kunnen vragen en 94% vindt dat men alles heeft kunnen zeggen tijdens de bijeenkomst. Enkele citaten illustreren deze cijfers. Daarbij is er bijvoorbeeld waardering voor de opbrengst, de betrokkenheid en de organisatie.

“Een 6. Ik ben benieuwd wat het resultaat gaat zijn. de bijeenkomst was prima, maar twijfel of het systeem de problemen kan oplossen.”

“Een 7. Ik zie in de uitwerking dat de conferentie mooie concrete acties & afspraken heeft opgeleverd. Wel miste ik wat tijd, het moest allemaal snel met enige druk van de coördinator.”

“Een 7. Heldere inventarisatie. Respectvolle begeleiding. Meervoudige partijdigheid.”

“Een 8. Complexe casus, maar goed volbracht.”

“Een 8. De meerwaarde van de EK-c werd al snel duidelijk het netwerk dat bij elkaar komt en tot oplossingen komt.”

“Een 8. Fijn dat zovelen gekomen zijn en zich betrokken voelen.”

“Een 9. Lastige 'casus' met goede afloop (knap om dit systeem om tafel en in gesprek te krijgen).”

26 van de 35 respondenten zijn in de functie van aanmelder-professional bij de EK-c aanwezig geweest. Van deze 26 respondenten vinden 24 (92%) het een juiste beslissing geweest om de EK-c aan te melden en twee respondenten (8%) het een gedeeltelijk juiste beslissing.

5.4 De EK-c coördinator

De coördinator krijgt gemiddeld het rapportcijfer 8,2 van de beroepskracht. Hier komt de tevredenheid over de voorbereiding weer. Ook over de rol van de coördinator tijdens de EK-c is men vrijwel altijd (zeer) tevreden.

“Een 5. - Ik voelde te veel druk ipv vertrouwen dat ik onze afspraken zou nakomen. - Ik miste enige kennis over familiesystemen. - Een volgende keer zou een gesprek met de ouder erbij beter zijn ipv 1-op-1 met de coördinator.”

“Een 7. Prettige leiding tijdens formele deel, verder is contact telefonisch geweest i/d voorbereiding.”

“Een 8. Korte lijstjes snelle actie. Eerlijk, stond open voor opmerkingen.”

“Een 9. Goed overleg, zeer betrokken, deskundig. (Moest soms moeite doen zich niet met inhoud te bemoeien).”

“Een 10. Niks op aan te merken. Erg prettig. Fijn dat alles op papier was voorbereid en werd opgehangen.”

5.5 Het plan

Het plan krijgt gemiddeld het rapportcijfer 7,8. Er is één keer het rapportcijfer 5, maar de meeste professionals geven een 8 of een 9. Uit de toelichtingen blijkt dat men het plan en afspraken en vooral de duidelijkheid daarvan waardeert. Sommigen vragen zich wel hoe de uitvoering zal zijn.

“Een 7. Het lijkt concreet en haalbaar, maar ik ben benieuwd naar de uitwerking ervan. Oftewel, blijft iedereen zijn/haar rol serieus nemen?”

“Een 7. Mooie opzet met concrete afspraken. Nu is het aan de familie om dit ook verder tot uitvoering te brengen.”

“Een 8. Ik vond het mooi om te zien wat er uitgekomen is. Sommige doelen hadden m.i. nog iets concreter gekund. Maar ik hoorde later dat ze alsnog smart zijn ingevuld! Dus heel goed resultaat!”

“Een 9. Mooie uitkomsten die mee kunnen naar de rechtbank en waar we mee verder kunnen.”

5.6 Opmerkingen en suggesties

Aan het eind van de vragenlijst hebben de beroepskrachten de mogelijkheid een opmerking of suggestie te geven. Enige beroepskrachten hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

“Altijd goed dat er meer mensen mee kijken die belangrijk zijn voor het gezin en waar ze zich veilig voelen.”

“Belangrijk doel was dat het probleem bespreekbaar werd in de kring en de gezinsleden konden delen.”

“Fijne 'leider' maakt mooie opmerkingen die mensen aan het denken zet.”

“Ga zo door! Ik deel mijn positieve ervaringen binnen mijn team zodat meer mensen hiervan kunnen profiteren. Ik vond het heel waardevol.”

“Het verliep goed. Fijn dat het zo georganiseerd is.”

“Ik zou een jongere vragen om een vriend mee te nemen. Kijken of een afwezig persoon bv. vader in dit geval vertegenwoordigd kan worden door iemand. Of dat zijn foto ergens staat zodat hij ook "aanwezig" is en ook stilgestaan wordt bij wat zou vader hiervan vinden. Het is een mooi middel. Ik kan me voorstellen dat het voor een puber heel spannend en naar voelt om zomaar in de belangstelling te staan. misschien vooraf vragen naast wie wil je zitten. Hem daarmee beschermen, dat hij zich meer op zijn gemak voelt.”

“Het was mijn eerste Ekc en ik ben er persoonlijk erg over te spreken!”

6 Samenvatting belangrijkste gegevens

- In 2019 zijn er 139 aanmeldingen voor een Eigen Kracht-conferentie geregistreerd in het systeem van de Eigen Kracht centrale. Deze aanmeldingen zijn in bijna driekwart van de gevallen afkomstig van een professionele organisatie, met name organisaties op het gebied van jeugdbescherming. In 17% van de gevallen deed de hoofdpersoon zelf (direct) de aanmelding en in 12% door een familielid of iemand uit het sociale netwerk van betrokkene.
- In 80% van de gevallen (N=111) betreft de aanmelding een conferentie waarbij (ook) minderjarige hoofdpersonen betrokken zijn. De overige 28 aanmeldingen (20%) zijn voor een conferentie voor alleen meerderjarige hoofdpersonen geweest.
- In bijna 60% van de gevallen lag er tussen het tijdstip van aanmelding en het tijdstip van de conferentie minder dan 2 maanden voorbereidingstijd.
- De meeste aanmeldingen vonden plaats in de provincies Noord-Holland (47%), Gelderland (19%) en Zuid-Holland (14%). In vijf provincies (Noord-Brabant, Limburg, Zeeland, Friesland en Drenthe) zijn geen EK-c's gehouden.
- Bij 11% van de aanmeldingen is er tot nu toe geen professionele hulp, bij 13% daarentegen meer dan vijf jaar. Van 28% van de aanmeldingen is niet bekend of en hoe lang er al professionele hulp aanwezig is.
- De getalsmatig belangrijkste redenen om een EK-c aan te melden zijn (echt)scheiding, pedagogische onmacht van de ouders en overbelasting van de ouders. De onderwerpen voor de EK-c hebben vooral betrekking op opvoeding, de gewenste woonplek, het verbeteren van de relatie tussen kind en ouders en een omgangsregeling.
- 73% van de aanmeldingen heeft tot een conferentie geleid (N=101). De aanmeldingen via een familielid of sociaal netwerk hebben iets minder vaak tot een conferentie geleid dan aanmeldingen door de hoofdpersoon zelf of een organisatie.
- 27% van de aanmeldingen heeft dus niet tot een bijeenkomst geleid, maar in twee derde van die gevallen is door de voorbereiding wel een proces op gang gekomen en hebben betrokkenen zelf een plan of afspraken gemaakt.
- Een te klein ingeschat netwerk, het niet willen meewerken door bepaalde personen of te grote tegenstellingen zijn andere redenen waarom de aanmelding niet altijd tot een bijeenkomst leidt.
- Ruim de helft van de bijeenkomsten is in een buurthuis gehouden. Daarnaast zijn kantoren van hulpverlenende instanties en kerken of kerkelijke gebouwen vaak als locatie genoemd.
- In 79% van de gevallen was de bijeenkomst op een doordeweekse dag en 57% overdag. Ruim de helft duurde tussen de 3 en 5 uur als geheel en twee derde besteedde 1 tot 3 uur aan het besloten deel.
- Bij de 101 gehouden bijeenkomsten zijn in totaal 1.027 personen aanwezig geweest oftewel gemiddeld 10,2 personen per conferentie. De aanwezigen kunnen worden verdeeld in minderjarige hoofdpersonen (afgerond 8%), meerderjarige hoofdpersonen (8%), familieleden (46%), sociaal netwerk (21%) en beroepskrachten (16%).
- Vrijwel alle bijeenkomsten (89%) zijn met een plan en bijbehorende afspraken afgesloten. De overige bijeenkomsten zullen meestal op een ander moment worden voortgezet.

- Na afloop worden tevredenheidsformulieren aan kinderen/jongeren, volwassen deelnemers uit familie en sociaal netwerk en professionals uitgereikt. De respons is bij kinderen/jongeren 35%, bij volwassen deelnemers uit familie en sociaal netwerk 40% en bij professionals 47%.
- De tevredenheid bij alle betrokkenen over het verloop en de uitkomst van de EK-c is groot. Kinderen en jongeren geven gemiddeld een 8,2 aan de bijeenkomst en een 7,7 aan het plan. Volwassen hoofdpersonen geven een 8,5 aan de bijeenkomst en een 8,3 aan het plan. Andere volwassen deelnemers (familieleden en sociaal netwerk) geven ook gemiddeld rond de 8,0 aan de bijeenkomst en het plan. De beroepskrachten geven gemiddeld een 8,2 aan de bijeenkomst en een 7,8 aan het plan. Alle groepen zijn in meerderheid (zeer) tevreden over de EK-coördinator.

Referenties

Goes, I., Vissenberg, C., Gramberg, P., Verkooijen, L. (2017). *Eigen Kracht-conferenties in Beeld. Een onderzoek naar de tevredenheid, opbrengsten en werkzame elementen van de Eigen Kracht-conferenties in de periode 1 september 2015 – 1 september 2016*. Almere: Windesheim

Gramberg; P. (2019), *Eigen Kracht Jaarcijfers 2018*. Den Haag.

Oosterkamp-Szwacjer, E.M., De Swart J.J.M., Gramberg, P.J. (2012). *Succesvol op Eigen Kracht. Een onderzoek naar de resultaten van Eigen Kracht-conferenties in Nederland van januari 2011 tot en met augustus 2012*. Enschede: Saxion

Oosterkamp-Szwacjer, E.M., Gramberg, P.J., Holsbrink-Engels, G.A. (2014). *Sterk met Eigen Kracht. Een onderzoek naar de resultaten van Eigen Kracht-conferenties in Nederland van september 2012 tot en met augustus 2013*. Enschede: Saxion